

82

83

82.

Kaart D 5

Oud kerkhof van Ganshoren

Kerkhoflaan – Ganshoren

🕒 za en zo van 8u tot 17u

🚌 84-87 (Nereus)

Het oud kerkhof van Ganshoren wordt door vele inwoners beschouwd als een van de parels van het gemeentelijke erfgoed. Op deze begraafplaats waar natuur, grafkunst en herdenking zich met elkaar vermengen, heerst een ingetogen rust. De perken waar de nagedachtenis van de oudstrijders van de twee wereldoorlogen in ere wordt gehouden, liggen vredig naast de zerken en monumenten opgericht voor de hier begraven overledenen. Sinds meerdere decennia wordt op dit kerkhof niemand meer bijgezet. De vegetatie heeft haar plaats heroverd en tiert welig tussen de grafstenen en andere funeraire monumenten. Sommige graven zijn de moeite waard om wat langer bij stil te staan. Zoals op vele andere kerkhoven van Brussel neemt de hardsteen hier een dominante plaats in.

Rondleidingen op zaterdag en zondag om 16u. Met de medewerking van de Dienst Cultuur van Ganshoren en het Centre culturel La Villa.

83.

Kaart D 4

Nieuw kerkhof van Ganshoren

Bosstraat – Ganshoren

🕒 za en zo van 8u tot 16u

🚌 84-87 (Ganshoren Sport)

De gemeente Ganshoren besloot in de jaren 1970 een nieuw kerkhof aan te leggen. De werkzaamheden werden geleid door de toenmalige directeur van de gemeentewerken, de heer De Greef. De plannen waren geïnspireerd door de landschapsarchitectuur van de begraafplaatsen in Duitsland en Noord-Europa. Als gevolg daarvan is

het nieuwe kerkhof een echt wandelpark met brede dreven waarin zeer grote zorg is besteed aan de beplantingen. Om de harmonie te bevorderen werd ook besloten dat de grafstenen en zerken gelijke afmetingen moesten hebben (beperkte lengte en breedte). Het resultaat is een verrassende maar geslaagde combinatie van esthetiek en milieuvriendelijkheid op een gedenken- en stilteplaats die uitnodigt tot wandelen.

Rondleidingen op zaterdag om 14u30. Met de medewerking van de Dienst Cultuur van Ganshoren en het Centre culturel La Villa.

Tentoonstelling

Ons erfgoed, ons geheugen

Hoe staan jongeren vandaag tegenover de dood, het funeraire erfgoed en de nagedachtenis van de voorouders? Dat is wat de leerlingen van het 5de lager en het 5de middelbaar “sectie kunsthumaniora” u willen laten ontdekken in deze tentoonstelling die bestaat uit foto’s en teksten ontleend aan de zerken en grafmonumenten van het oude kerkhof van Ganshoren. Een gelegenheid voor een dialoog tussen de generaties over de overdracht van dit historische en architecturale erfgoed waaraan ook geheugen- en emotionele aspecten gekoppeld zijn.

🕒 zaterdag en zondag van 14u tot 18u

📍 adres: Centre Culturel “La Villa”, Guido Gezelleplein 26 in Ganshoren – kaart E 5

🚌 84-87 (Nereus)

Met de medewerking van het Centre culturel “La Villa” en de Dienst Cultuur van de gemeente Ganshoren.

84.

Kaart E 3

Voormalige abtswoning van de abdij van Dielegem

J. Tiebackxstraat 14 – Jette

🕒 za en zo van 10u tot 18u

🚗 13-14-53-84 (Dielegem),
13-14-53 (UZ Brussel-Soetens)

De abtswoning van de abdij van Dielegem, hoewel beroofd van haar oorspronkelijke omgeving en bijgebouwen, straalt met haar classicistische gevels in lokale Dielegemsteen nog altijd een zekere grandeur uit. Dit merkwaardige gebouw werd door architect Laurent-Benoît Dewez gerealiseerd tussen 1783 en 1791. Hij was in onze gewesten de grote promotor van de Lodewijk XVI-stijl, gekenmerkt door een teruggrijpen naar de klassieke oudheid in de bouwkunst. De abdij werd in 1797 na de Franse Revolutie verkocht en ontdaan van haar meubels, kunstvoorwerpen en boeken. In 1929 liet een vastgoedmaatschappij het kleine park rond de abtswoning verkavelen en de bewaard gebleven oranjerie slopen. De abtswoning werd in 1950 door het gemeentebestuur aangekocht om er een cultureel centrum van te maken. Het interieur bevat een aantal opmerkelijke salons, waaronder een Pompejaanse zaal die de invloed van de archeologische sites uit Campanië in het werk van Dewez illustreert, en de grote staatsiezaal die het centrale gedeelte van de eerste verdieping inneemt. Deze ruimte, bekrond met een koepel waar putti in stucwerk rond een centraal rozet de vier elementen uitbeelden, etaleert vol zwier het volledige decoratieve vocabularium van de Lodewijk XVI-stijl. De uitvoering is misschien van de gebroeders Moretti of een van hun navolgers zoals de Luikenaar Dunckers. De stucversiering van de koepel, de pilasters die de muurvlakken ritmeren en de aan de Oudheid ontleende taferelen op de timpanen maken deze zaal tot een homogeen decoratief geheel dat uitzonderlijk is voor België.

(B 03/02/1953)

Tentoonstelling "Steen in alle staten" en vertrekpunt van de wandeling "Natuursteen in Jette en omstreken" (zie kadertekst hiernaast).

Tentoonstelling

Steen in alle staten

Deze tentoonstelling toont ons de weg die de steen volgt vanaf zijn ontginning (in de steengroeven van Dielegem, het Poelbos en het Laarbeekbos) tot zijn verwerking en gebruik, en dat in de verschillende architecturale stijlen. De klemtoon ligt op de meest representatieve realisaties – van vroeger tot nu – in Jette en het noordwesten van Brussel, op de conservatieproblemen, maar ook op de rijkdom en de schoonheid van het decoratieve beeldhouwwerk van burgerlijke en religieuze, openbare en private gebouwen. Ten slotte zullen ook nooit geziene foto's te zien zijn van het stucwerk in de vroegere abtswoning van Dielegem, met uitvergroete details.

🕒 zaterdag en zondag van 10u tot 18u

📍 adres: vroegere abtswoning van Dielegem, J.-B. Tiebackxstraat 14 in Jette – kaart E 3

🚗 13-14-53-84 (Dielegem)

De tentoonstelling is toegankelijk van 4 september tot 18 oktober 2010, van dinsdag tot vrijdag van 14u tot 17u en in het weekend van 10u tot 18u. Rondleidingen op aanvraag (02/479.00.52).

De leraren van de muziekacademie van Jette concineren op zondag 19 september om 15u en 16u30.

Met de medewerking van het schepenamtb van de Franse Gemeenschap van de gemeente Jette, het Centre culturel de Jette en de Association culturelle de Bruxelles Nord-Ouest.

Wandeling

Natuursteen in Jette en omstreken

Deze wandeling neemt u mee op ontdekkingsstocht langs een aantal interessante gebouwen in natuursteen op het grondgebied van de gemeente Jette en omgeving. Enkele voorbeelden: de vroegere abtswoning van Dielegem, het Brugmannziekenhuis en de Stichting Koningin Elisabeth, het station, de Sint-Pieterskerk, het vroegere gemeentehuis,...

🕒 zaterdag om 14u30 en zondag om 10u30 en 14u30 (duur: 1u tot 1u30)

📍 vertrek: vroegere abtswoning van Dielegem, J. Tiebackxstraat 14 in Jette – kaart E 3

🚗 13-14-53-84 (Dielegem)

📄 inschrijving verplicht aan het onthaal. Maximum 25 personen per wandeling. Enkel in het Frans.

In samenwerking met de Association culturelle de Bruxelles Nord-Ouest.

Wandeling

Van steengroeve naar Poelbos

Net als de aanpalende bossen van Laarbeek en Dielegem is het Poelbos (negen hectare) ontstaan door de aanplanting van bomen, vanaf de 17de eeuw, in een vroegere groeve van kalkzandsteen die destijds door de monniken van de abdij van Dielegem werd uitgebaat. Het Poelbos is vandaag een natuurreservaat dat grotendeels in het Brussels gewest ligt en vormt een van de kernsites van de vallei van de Molenbeek, een van de drie bijzondere bewaringszones die in Brussel zijn aangeduid in het kader van het Europees netwerk Natura 2000. Meerdere bronnen die in de diepte van de vallei opwelen, voeden een visvijver evenals het nabijgelegen moeras van Jette. Tijdens deze wandeling komen verleden en heden van deze site aan bod.

🕒 *zaterdag om 15u30 (duur: 1u30)*

📍 *vertrek: ingang van het natuurreservaat van het Poelbos, Laarbeeklaan 112 in Jette (tegenover de eindhalte van de MIVB-autobussen) – kaart E 3*

🚌 *13-14-15-53 (UZ Brussel)*

🐾 *laarzen of stapschoenen voorzien. Honden niet toegelaten.*

Met de medewerking van Commission de l'Environnement Bruxelles-Ouest.

Avondwandeling

Tussen stad en steengroeven

Steen in zijn verschillende aspecten behoort zozeer tot ons visuele universum dat we er haast achteloos aan voorbij lopen: gevels, sokkels, wapenstenen, monumenten, grafstenen, kunststeen, omljstingen, marbriet, enz. Nochtans is steen iets opvallender aanwezig in Jette dan elders. Dat blijkt onder meer in het vreemde reliëf van sommige groene ruimtes, overblijfselen van steengroeven die destijds hebben bijgedragen tot de groei en bloei van Jette. Dit parcours langs de vroegere abtswoning, sporen van oude steengroeven, art-decogevels en huizen uit de jaren 1960 laat ons dit traditionele materiaal zien in al zijn diversiteit en in een nieuw daglicht. En dat bij avond!

🕒 *zaterdag om 20u15 (duur: 2u)*

📍 *vertrek: voor het station van Jette, Kardinaal Mercierplein in Jette (terugkeer naar dezelfde plaats) – kaart F 4*

🚶 *19 (Jette Station)*

🚌 *53-88 (Jette Station)*

📧 *reservaties en inlichtingen op nr. 02/427.70.29 ('s avonds) of per e-mail (rando_nocturne@hotmail.com). Maximum 25 personen.*

Met de medewerking van de vereniging Rando Nocturne.

85.

Kaart F 4

Sint-Pieterskerk

Kardinaal Mercierplein – Jette

🕒 *za en zo van 10u tot 18u*

🚶 *19 (Jette Station)*

🚌 *53-88 (Jette Station)*

De bakstenen kerk zoals we die vandaag kennen werd gebouwd tussen 1877 en 1880 op initiatief van de kerkfabriek die hiervoor een beroep deed op architect Charles Demaeght, ontwerper van de Sint-Lambertuskerk in Laken. Het gebouw verving een kleinere kerk met omringend kerkhof op de plaats van het huidige Kardinaal Mercierplein. De opdrachtgevers kozen voor de neogotische stijl die in die tijd volop in de mode was. Deze stijl komt in het interieur nog meer tot uiting. Toch zijn, met uitzondering van de hardstenen sokkel van de zuilen, vele elementen in stuc uitgevoerd. Het interieur werd in 1961 volledig gerenoveerd door decorateur Lukas. De kerk bezit merkwaardige orgels in romantische stijl evenals stukken meubelair afkomstig uit de vroegere abdij van Dielegem. Hiertoe behoort onder andere een indrukwekkend barok grafmonument in zwart en wit marmer ter nagedachtenis van een lid van de familie de Villegas.

Tentoonstelling van bloemenkunst.

86.

Kaart F 5

Onze-Lieve-Vrouw-van-Lourdesgrot

Leopold I-straat 296 – Jette

🕒 za van 10u tot 15u
zo van 10u tot 17u

🚶 51 (Woeste)

🚗 49-88 (Rechtschapenheid)

De grot van Massabielle in Lourdes, uitgehold in een rotswand langs de rivier Gave de Pau, is uitgegroeid tot een van de grootste bedevaartsoorden ter wereld sinds de Maagd Maria er in 1858 meerdere keren verschenen zou zijn aan een jong meisje uit de streek, Bernadette Soubirous. Overal in Europa zijn sindsdien talrijke min of meer getrouwe nabootsingen van de grot opgericht. De Onze-Lieve-Vrouw-van-Lourdesgrot in Jette behoort tot de meer natuurgetrouwe replica's. Echte natuursteen en gecementeerde structuren zorgen voor een nagenoeg perfecte illusie. De grot werd gebouwd en ingewijd in 1915, aan het begin van de Eerste Wereldoorlog. Een steen afkomstig van de rots van Lourdes is onder het beeld van de Maagd geplaatst. Het altaar is een geschenk van koning Albert I en koningin Elisabeth.

87.

Kaart G 3

Memoriaal van Leopold I

Park van Laken – Brussel-Laken

🕒 za en zo van 14u tot 18u

🚶 4-23 (Araucaria)

🚗 53 (Serres van Laken)

Het Memoriaal van Leopold I of Monument van de Dynastie, bijna 43 meter hoog, werd op een terrasvormige sokkel opgericht op de hoogte van de Donderberg, in de as van het voorplein van het koninklijk paleis van Laken. Het ontwerp in pure neogotische stijl is van de Gentse architect Louis de Curte, een leerling van Viollet-le-Duc. Het immense baldakijn met opengewerkte spits, gebouwd in 1880 op initiatief van koning Leopold II, heeft de vorm van een volmaakte negenhoek. De negen met pinakels bekroonde arcaden bevatten elk een beeld dat een van de negen toenmalige provincies voorstelt en omringen de monumentale beeltenis

van onze eerste vorst, gesculpteerd in wit marmer door Guillaume Geefs. De koolbladkapitelen van de zuilen, de accoladevormige rondingen van de arcaden, de nissen tussen console en baldakijn refereren naar de Brabantse gotiek. Volgens het oorspronkelijke plan moest het genie van de kunsten, gebeeldhouwd door Guillaume De Groot, het sluitstuk worden van het geheel maar dit beeld werd uiteindelijk op het dak van de Koninklijke Musea van Schone Kunsten geplaatst. Een mooie wenteltrap omsloten door halfzuilen leidt naar de verdiepingen van het monument. Deze worden afgesloten door gotische balustrades waarvan de pinakels de steunbogen van de spits ondersteunen.

Rondleidingen zaterdag en zondag om 14u, 15u, 16u en 17u (enkel in het Frans). Met de medewerking van Laeken Découverte.

88

88.

Kaart H 3

Chinees paviljoen (Museum van het Verre Oosten)

J. Van Praetlaan 44 – Brussel-Laken

🕒 za en zo van 10u tot 16u30

🚶 3-23 (Araucaria)

Het Chinees Paviljoen, dat in opdracht van koning Leopold II gebouwd werd door de Parijse architect Alexandre Marcel, verheft zijn eigenaardige silhouet op korte afstand van de muur rond het koninklijk paleis van Laken. Hoewel reeds voltooid in 1910, werd het paviljoen pas in 1913 voor het publiek opengesteld. Het gebouw is exemplarisch voor de wijze waarop een exotische architectuur door een Europese bril werd bekeken. Veel van het beeldhouwwerk aan de buitenzijde werd in Sjanghai vervaardigd, maar het geheel draagt duidelijk de stempel van de westerse kunsttraditie. Franse ondernemingen voerden het stucwerk uit dat overvloedig aanwezig is in de vestibule op de eerste verdieping en in het trappenhuis. Dit laatste bevat ook een zeer mooie leuning in ijzersmeedwerk, parenten in imitatiemarmar en een rijk programma stucdecoratie. Het destijds als restaurant ontworpen paviljoen is vandaag tot museum omgevormd en bevat een kostbare verzameling Chinees exportporselein.

89

89.

Kaart J 3

Voormalige Sint-Niklaaskerk

Sint-Niklaasplein

Brussel – Neder-Over-Heembeek

🕒 za en zo van 10u tot 18u

🚶 47-53 (Zavelput)

De kerk van Over-Heembeek, gewijd aan Sint-Niklaas, werd in 1155 door bisschop Odo van Kamerijk overgedragen aan de abdij van Dielegem. Ze onderging hiermee hetzelfde lot als de naburige Sint-Pieterskerk van Neder-Over-Heembeek. Het huidige gebouw bevat nog enkele elementen van het oorspronkelijke Romaanse metselwerk, maar werd in de 18de eeuw volledig heropgebouwd in de architecturale stijlen van die tijd. De toren is vrij goed in de gevel geïntegreerd dankzij het gebogen fronton en de voluten van het portaal dat uit dezelfde periode dateert als het klokvormige dak van de klokkentoren. Tijdens de heropbouw werden traditionele lokale bouwmaterialen gebruikt, namelijk Brusseliaanse en Lediaanse zandsteen uit nabijgelegen steengroeven (waarvan er een zal kunnen worden bezocht). De kerk werd in 1921 ontvond en in 1953 gerestaureerd. Het gebouw doet sinds 1960 dienst als cultureel centrum. (B 14/03/1940)

Tentoonstelling over het lot van enkele oude stenen gebouwen in Heembeek. Met de medewerking van de vereniging De Groene Wandeling van Neder-Over-Heembeek.

Wandeling

Natuursteen, plaatselijk product van Neder-Over-Heembeek.

Deze wandeling begeleidt u doorheen de geschiedenis van het Lediaanse gres, van het ontginningsproces tot oude bouwwerken in Neder-Over-Heembeek uit de 12de eeuw waarin deze steen werd gebruikt. Samen overlopen we dit erfgoed tot aan de 21ste eeuw en brengen we een bezoek aan twee ontginningsgroeven, twee kerken en een "Kluis".

🕒 zaterdag om 9u45 en 14u
(duur: 2u)

📍 vertrek: halte "Zavelput" te Brussel-Neder-Over-Heembeek – kaart J 3

🚶 47-53 (Zavelput)

Met de medewerking van de vereniging Groene Wandeling van Neder-Over-Heembeek.

90

91

90.

Kaart H 4

Kerk van Onze-Lieve-Vrouw van Laken

Onze-Lieve-Vrouwvoorplein
Brussel-Laken

🕒 za en zo van 14u tot 17u

🚶 94 (Prinses Clementina)

🚗 53 (Artiesten)

Om de wens te respecteren van zijn overleden vrouw die in Laken begraven zou worden, bestelde koning Leopold I de plannen voor een nieuwe kerk. De oude kerk werd gesloopt behalve het koor dat uit 1275 dateert en nog altijd op het kerkhof staat. Architect Joseph Poelaert won de uitgeschreven wedstrijd onder een pseudoniem en leidde de werken die in 1854 begonnen. Al na korte tijd echter liet hij het toezicht over aan andere architecten om zich helemaal te wijden aan de bouw van het nieuwe justitiepaleis. Leopold II deed ten slotte een beroep op de Münchense architect Von Schmidt. De nieuwe kerk werd in 1872 ingewijd maar de werken duurde tot het begin de 20ste eeuw. Het is een van de grootste neogotische kerken van België. De voorgevel heeft een drievoudig spitsboogportaal en drie

torens met opengewerkte spitsen. Langs de zijgevels scheiden forse steunberen de tien traveeën van het schip. De achterkant wordt gedomineerd door het massieve silhouet van de koninklijke kapel. Deze veelhoekige structuur heeft een opmerkelijk piramidevormig dak met bolvormige spits. De buitenmuren van de kerk zijn opgetrokken in Belgische en Franse natuursteen. Het interieur bekoort door zijn weidsheid en homogene architectuur. De decoratie is door de opvolgers van Poelaert volledig in stuc uitgevoerd op het onderliggende bakstenen metselwerk. De basis van de zuilen in hardsteen harmonieert met de kleur van de vloertegels. Een trap achter het hoofdaltaar leidt naar de crypte. Een mozaïek beneden aan de trappen stelt de wapenschilden van de negen provincies voor.

Rondleidingen langs de buitenkant van de kerk, zaterdag en zondag om 14u en 15u30. In samenwerking met Laeken Découverte.

Orgelspel door de vaste organist Johan Moreau en becommentarieerd bezoek aan de speeltafel van het historische orgel van de Brusselselse orgelbouwer Van Bever, zaterdag van 15u tot 16u30.

91.

Kaart G-H 4

Museum voor Grafkunst – voormalig atelier Ernest Salu

Onze-Lieve-Vrouwvoorplein 16
Brussel-Laken

🕒 za en zo van 10u tot 18u

🚶 94 (Prinses Clementina)

🚗 53 (Artiesten)

In de bloeiperiode van de grafkunst in de tweede helft van de 19de eeuw genoten de ateliers Salu ongetwijfeld de beste reputatie van heel Brussel. De basis van deze dynastie werd gelegd door Ernest Salu die zijn opleiding kreeg bij Guillaume Geefs. Hij was reeds in 1872 actief maar liet pas in 1881 de ateliers bouwen die herhaaldelijk zouden worden vergroot tot hun definitieve sluiting in 1984. Hij werkte ook mee aan het beeldhouwwerk van de Beurs en ontmoette daar Auguste Rodin en Julien Dillens. De tot museum voor grafkunst omgevormde gebouwen bevinden zich vlak bij het kerkhof van Laken en vormen een uniek en perfect bewaard geheel. Men kan er onder andere een grote verzameling

gipsen mallen bezichtigen. De winkelpui met pilasters en gebeeldhouwd fronton in hardsteen bevat een groot uitstalraam waar klanten destijds het vakmanschap van de ateliers Salu konden bewonderen. Iets verder waken twee arenden over een monumentaal portaal dat toegang geeft tot een aangename wintertuin gebouwd in 1912. Achteraan liggen meerdere overvloedig verlichte ateliers die via een galerij in verbinding staan met de woning van de beeldhouwers. (B 14/05/1992)

Rondleidingen zaterdag en zondag om 10u30, 11u30, 14u30 en 15u30.

Tentoonstelling over grafstenen en hun geschiedenis. Met de medewerking van Epitaf.

92.

Kaart G4

Kerkhof van Laken

Onze-Lieve-Vrouw-van-Lakenvoorplein – Brussel-Laken

🕒 za en zo van 8u30 tot 16u30

👤 94 (*Prinses Clementina*)

🚗 53 (*Artiesten*)

Men neemt aan dat de bijzetting van koningin Louise Marie in de kerk van Onze-Lieve-Vrouw van Laken de Brusselse bevolking ertoe aanzette om zich niet ver van haar geliefde vorstin te laten begraven. Vooral de burgerij, de aristocratie en de kunstenaarswereld werden hierdoor aangesproken met als gevolg dat het kerkhof van Laken wel eens het “Belgische Père Lachaise” wordt genoemd. De voor deze hogere sociale klasse ontworpen monumenten munten uit door de kwaliteit van hun uitvoering en vaak ook door hun originaliteit. Het grote aantal aanvragen en de onmogelijkheid om het kerkhof te blijven uitbreiden zetten burgemeester Émile Bockstaël ertoe aan om in navolging van de Zuid-Europese begraafplaatsen ondergrondse graf galerijen te

bouwen die toegankelijk waren via bovengrondse monumenten. Opmerkelijke graven zijn dat van Ferdinand Nicolay wiens marmeren standbeeld troont op een arduinen sokkel van beeldhouwer Charles Auguste Fraikin en de imposante kapel van operazangeres Malibran die een mozaïekvloer heeft en een marmeren beeld door Guillaume Geefs, auteur van talrijke bustes en van de liggende graffiguur in wit marmer van graaf Jacques Coghen. De meest gebruikte steensoort op het kerkhof is echter hardsteen waaruit onder meer de militaire graven en ereperken zijn vervaardigd. (B 14/01/1999)

Rondleidingen met nadruk op de beelden en de steensoorten van de grafmonumenten, zondag om 14u15 (afpraak aan de ingang van het kerkhof-enkel in het Frans). Met de medewerking van Laeken Découverte.